

kintetben indokoltnak és ésszerűnek, megtörténhet – mint ez esetben – hogy inkább van köze kiadói ambíciókhoz, mint az adott irodalmi életmű szellemiségéhez, ahhoz a szellemi örökséghez, amelyet a lezárult alkotói pálya jelenthet számunkra.

BENCE Erika

TÁJEGYSÉGÜNK GAZDAG PANTEONJA

Kalapis Zoltán: *Életrajzi kalauz*. Ezer magyar biográfia a délszláv országokból, I. (A–GY). Forum Könyvkiadó, Újvidék

A közelmúltban hagyta el a nyomdát Kalapis Zoltán eddig talán legnagyobb, legimpozánsabb (három kötetre tervezett), művelődéstörténeti vállalkozásának első könyve, amelyet a közeljövőben még kettő követ majd. Szerzőnknek több mint másfél évtizedes folyamatos, alapos és körültekintő kutatómunkára volt szüksége ahhoz, hogy tető alá hozza e nagyméretű vállalkozást. Hogy ezer életrajzzal feltérképezhesse, dokumentálhassa, bizonyíthassa „a teremtő magyar szellem jelenlétét . . . a magyar nyelvterület déli részén és peremvidékein”. Azon írók, költők, művészek, politikusok, tudósok stb. életpályáját rajzolta itt meg a rá jellemző élvezetes és olvasmányos stílusban, akik valamilyen módon kitűntek saját szakterületükön. Elhunyt jelességek életrajzi adatait tette itt közzé, alfabetikus sorrendben 2002. május 1-jével bezárólag. Ezer lezárt életpályát, amellyel vidékünk arcképcsarnokát formálta meg, tájegységünk jelességeinek panteonját, amelynek gazdagsága bizvást a meglepetés erejével hat.

Kalauzának egyik erénye, hogy az életrajzok szelektálásánál nem a körülöttünk gyakran változó országhatárokat választotta mércéül, hanem arra törekedett, hogy „egy történelmi értelemben vett tágabb régió arcképcsarnokát” rajzolja meg: a történelmi Dél-Magyarországot, illetve mindazon déli régióját, ahol magyarok éltek/élnek és alkotnak. Már maga ez a tény nagy előnyt biztosított számára a hagyományos lexikonokkal szemben, ám ugyanakkor több munkát is, körülményesebb utánajárást s nem utolsósorban nehezebb adatgyűjtést.

Munkájának másik pozitívuma, hogy nemcsak az eddigi lexikonok által számon tartott jelességek pályáját térképezte fel, hanem több kevésbé ismert, vagy teljesen ismeretlen személyét is, akiket érdemesnek tartott elragadni a feledéstől. Így, ha belelapozunk életrajzaiba, megdöbbenve tapasztaljuk, hogy az eddig ismertek mellett megannyi ismeretlen név bukkan fel.

Végül kalauzának feldolgozási koncepciója, az életpályák bemutatási módja az, amely megkülönbözteti és az eddigi lexikonok fölé helyezi Kalapis életrajzgyűjteményét. Ugyanis amíg a lexikonok általában nem minősítenek s az életrajzi adatokat is csak szelektíven közlik, addig Kalapis értékeli is a bemutatott személyek életpályáját, az életrajzokat sok apró, érdekes részlettel teszi színesebbé, de ugyanakkor nem feledkezik meg a megfelelő tényanyag közléséről sem. Életrajzai tehát olvasmányosak, könnyed hangvételűek, ugyanakkor adatgazdagok is. Az általános és szaklexikonok, valamint a különféle szakkönyvek és adatbázisok mellett Kalapis életrajzait időigényes hazai és külföldi levéltári kutatásokra (is) alapozta, s türelmesen utánajárt egy-egy – az illető személy életpályájának bemutatásához, méltatásához nélkülözhetetlen – adatnak.

Ezer életrajz – kimondani is sok, hát még megírni! Pedig szerzőnknel azon túl is gyűlik az új anyag, sorjázna az újabb megírásra váró nevek, sorsok, életpályák. Hiszen mint maga írja, „az ilyen jellegű munkákat egyébként sem lehet befejezni, csak abbahagyni”.

Kalapis Zoltán *Életrajzi kalauza* művelődéstörténetünk mindenképpen nagy nyeresége, úttörő vállalkozás is a maga nemében, mert ehhez hasonló munkát mindeddig nem tudtunk felmutatni. Egy tapasztalt, kiváló múltkutató nagy egyéni vállalkozása, aki kutatásai során „mélyen belenyúl(t) a századokba”. Munkája átfogó jellege és adatgazdagsága miatt minden bizonnyal színesebbé, árnyaltabbá és teljesebbé teszi a déli végekről alkotott képet.

E régen hiányolt összegezést nemcsak a szakemberek forgatják majd jól használható adattárként, hanem az olasók is, érdekes olvasmányként.

NÉMETH Ferenc

SZÍNHÁZ

JUDIT

Ismét, *A szecsuáni jóember* után, egy olyan előadás, amely nemcsak hogy radikálisan megosztja a közönséget – lesznek, akik nagyon szeretik, s lesznek, akik nagyon nem szeretik –, hanem inkább távol tartja a színházról, mint oda vonzza a nézőket, persze, ha egyáltalán Újvidéken beszélhetünk közönségről, amely a szervezett (sajnos, egyre fegyelmezetlenebb) diákközpont mellett a bemutatón kívül, *Az angyal álma* című színházi izét nem számítva, legalább nyolc-tíz háromnegyed-fél házat jelentene (de ez már egy másik kérdés, amely nem a kritikára, s főleg nem egy előadás kritikájára, hanem a színházi közönségszervezésre tartozik, de nagyon). Holott Végel László *Judit* című drámájának előadása, minden vitatható megoldása ellenére, megérdemelné a jobb